

Voorwoord

'Osse HOOFDletters'
verhalenwedstrijd voor en door Ossenaren

Om de culturele identiteit van de gemeente Oss op de kaart te zetten organiseerden de Bibliotheek Oss en het Stadsarchief Oss een verhalenwedstrijd met de titel 'Osse HOOFDletters'. Ook het Osse bedrijf P.A. Producties heeft hieraan haar medewerking verleend. Startschot van de verhalenwedstrijd was de open dag 'Cultureel Uitje Oss' op 25 mei 2014. Tot 1 augustus konden belangstellenden korte verhalen, van maximaal 1200 woorden, insturen.

Mensen werden opgeroepen om een mooi verhaal over Oss op papier te zetten. Een verhaal uit het verleden of heden dat typerend is voor Oss, of misschien juist een wens voor de toekomst. Bijvoorbeeld over het werken vroeger in een van de Osse fabrieken of een mooie jeugdherinnering aan de omgeving van Oss; zwemmen in de Maas, tochtjes op de brommer door de polder. Een anekdote of kleurrijk verhaal waarin iets van de identiteit van Oss naar boven komt of een bijzonder en persoonlijk verhaal dat bewaard moet blijven.

De jury bestaande uit: Susan Moonen, schrijfster; Kim Hoozemans, medewerkster marketing & publiciteit Lievekamp; Rémy Albers, docent bij Het Hooghuis - TBL; Pieter de Laat, docent bij Het Hooghuis en Leon Voskamp, journalist, heeft zich over de inzendingen gebogen. Achterin deze bundel is het juryrapport opgenomen.

In deze bundel zijn de beste tien verhalen bijeengebracht. Het winnende verhaal is verfilmd door het Osse creatieve bedrijf P.A. Producties én wordt voorgedragen door een professionele verhalenverteller in Marag, tijdens de serie Verhalen en Wijn van Theater De Lievekamp.

September 2014

Inhoudsopgave

- 7 *Conny Leijten* - Mijn mes en ik
- 10 *Diny Vissers* - Mooie Jan
- 12 *Marian Brands-Hartjes* - Zomervakantie in de jaren 60
in Oss
- 15 *Marieke Geurts van Kessel* - Dagboekverhaal van een
klein meisje
- 19 *Jopie van Doorn-van de Heuvel* - De Geffense bosjes =
Gielekes Woud oftewel Trijntje Giet
- 21 *José van den Helm* - Het ontstaan van kinderboerderij
De Elzenhoek in Oss
- 24 *Inge de Randamie-Boeijen* - Messentrekkers
- 27 *Liesbeth Kool* - Osse broeders en zusters
- 31 *Petra Bontje* - Van Spooktrein tot Alice in Wonderland
- 35 *Will Segers* - Willemijntje
- 39 Juryrapport verhalenwedstrijd
'Osse HOOFDletters'

Mijn mes en ik

door Conny Leijten

Ik heb me in Oss nooit onveilig gevoeld.

Even was er een vlaag van onrust toen een oom, die hoorde van mijn sollicitatie bij het politiserend vormingswerk, me waarschuwde. 'Weet je wel dat ze in Oss messentrekkers zijn, het is rauw volk.'

Het was 1972, ik was 21 en had twee jaar gewerkt in een kindertehuis in de buurt van Roermond. Mijn Limburgse collega's waren joviaal en spraken een prachtig dialect, maar bleven dat helaas ook doen als ik, buitenstaander, in hun gezelschap was. Terug naar Brabant paste me beter. Toevallig trof ik in de tijd dat de sollicitatieprocedure liep, op een landelijke culturele dag, twee jonge vrijwilligers uit Oss. Op mijn onbevangen mededeling dat ik in hun woonplaats had gesolliciteerd, antwoordden ze dat je in Oss helemaal niks voor elkaar kon krijgen, daar hadden zij al jaren ervaring mee. Elk initiatief werd door het establishment de grond in geboord en je werd op alle mogelijke manieren tegengewerkt.

In mijn gedachten hoorde ik het geluid van ruiten die aan scherven gingen en ik maakte het nog erger door een messentrekkende meute erbij te verzinnen.

Maar het onbehaaglijke gevoel ebde snel weg toen ik enthousiast aan mijn nieuwe, leuke baan begon bij het vormingscentrum voor jong volwassenen. Ik vond een primakamer en deed mijn best om in te burgeren. Bij de Leeuw op de Burgwal kocht ik een zakmes, een mooi Zwitsers exemplaar met 5 functies. Ik wilde erbij horen.

Geleidelijk aan kwam ik meer te weten over de criminele inborst van de inwoners van mijn nieuwe woonplaats.

Op een verjaardag van een collega vertelde haar moeder dat ze de leden van de Bende van Oss nog had gekend. 'Wij woonden op het Schaijkse veld', zei ze. 'Als we op koude avonden buiten gestommel hoorden, stelde ons vader ons gerust; och, dat zijn die van de Osse bende maar, die komen d'r eigen warmen aan de lampen in ons kippenhok.'

Op het vormingscentrum nodigden we een van de laatste leden van de bende van Oss uit om meer te vertellen over de armoede in de jaren '20 en '30. Want dat de criminaliteit was voortgekomen uit de onderdrukking van de arbeidende bevolking stond voor ons als een paal boven water. Het voormalige bendelid had zijn straf allang uitgezeten en hij sleet zijn laatste dagen ergens achteraf in de buurt van Herpen. Hoe begin je een gesprek met een gepensioneerde boef die het nodige op zijn kerfstok heeft? Mijn collega trachtte de juiste toon te vinden en vertelde dat hij –net als ik hier niet geboren- had gehoord dat veel mensen in Oss vroeger 's avonds de straat niet op durfden uit angst voor criminelen. De oude baas Dacht diep na en verzekerde ons toen dat hij nooit bang was geweest. Niets had hem er ooit van weerhouden in het donker de straat op te gaan.

Op ons vormingscentrum maakten we kennis met een nieuwe lichtung van vermeende Osse boeven, op de politieke avond ter gelegenheid van de gemeenteraadsverkiezingen van 1974. We waren opgetogen over de grote opkomst van veelal voor ons onbekende jeugd. 'Weten jullie wel dat je de bende van Rooie Henk binnen hebt?' vroeg een van onze bestuursleden wat witjes. 'Ik heb die rooie daarnet de wacht aangezegd bij de Heren', antwoordde mijn collega die niet in Oss geboren is. 'Heb gezegd dat hij niet aan de schotten tussen de wc's moet gaan hangen omdat die daar niet tegen kunnen. Hij hield er meteen mee op. Ja meneer, zei hij nog.'

De genoemde bendeleider zat op zijn knieën met zijn maten op de vloer om zijn politieke eisen voor de komende jaren op een flap te zetten. Ze waren van een roerende eenvoud. Met stip bovenaan stond: 'Toontje van Orsouw moet vrij' en 'Duiven op de Heuvel'.

Ik had nog steeds geen angst voor het Osse gespuis. Ik voelde me juist steeds meer geïntegreerd en mijn mes paste me als gegoten.

Ik schildte er talloze appeltjes mee in Herperduin en speeltuin Elckerlyc. De andere functies waren handig om een schroef aan te draaien, een extra gaatje in een riem te prikken en bij het kamperen potten, blikken en flessen open te maken.

Later, toen ik meer keukenhulpjes had, gebruikte ik alleen nog het mes. Hoezeer ik eraan verknocht ben, bleek toen ik hem bijna kwijt raakte. Vorig jaar bij de tussenlanding in Zurich viel het mes door de mand.

Op de heenreis naar Rusland had ik er aan gedacht, maar op de terugweg was ik vergeten het steekwapen in mijn koffer te stoppen. In Moskou was het niet opgemerkt, maar bij de controle van de handbagage in Zurich lichtte het zakmes schaamteloos op en de beveiligingsbeambte leek onverbiddelijk.

In mijn zondagse Duits beriep ik me vurig op de bijzondere band die mijn mes en ik hebben. Ik prees gebruiksgemak en kwaliteit. 'Zwitsers meneer', zei ik veelbetekenend en haalde er zelfs de nationale held Wilhelm Tell bij. 'Ja, die van die appel, ik gebruik hem alleen om appeltjes mee te schillen.' 'Zeigen Sie das mal', beval hij. Ik klapte het zakmes open om het te bewijzen. Inderdaad, daar kon hij niet omheen. Het mes was blank en glimmend, de andere hulpstukken waren in de loop van de tijd vastgeroest.

Ik won het pleit en stapte samen met mijn mes het vliegtuig in. Opgelucht dat hij mijn paspoort niet had gevraagd. Want dan had hij ontdekt dat ik uit Oss kom.

Mooie Jan

door Diny Vissers

Op een warme middag gingen mijn zusje (14) en ik (16) per fiets naar een ander zusje die op kostschool zat. Het was zo'n anderhalf uur rijden, maar dat was voor ons niet erg, immers we fietsten in die tijd overal naar toe. Maar dat het zo warm zou worden hadden we niet ingeschat.

Nog niet op de helft van de tocht hadden we onze proviand, van thuis meegebracht, al op. En moe waren we ook en we werden er niet blij van. Tijdens de tocht zag ik geheel in de verte een boerderij met op de voorgrond een mooie witte waterput. Daar moesten we zien te komen, dat was onze laatste redmiddel.

Ik sprong van de fiets en liet mijn achterband leeglopen, Mijn zusje zag het lijk al drijven, haar humeur werd er niet beter op, immers we hadden geen fietspomp bij ons. Dit zou ze straks thuis wel eens goed vertellen, immers zo komen we nooit op de plaats van bestemming! Maar ik stelde haar gerust en zei; "Kom maar mee, het komt goed."

Met de fiets aan de hand liepen we naar de boerderij, waar de boerin ons tegemoet kwam. "Maar keinjes toch" zei ze "wa is er toch gebeurd?" Ik kon nog net op tijd mijn zakdoek voor de dag halen, ik wist toen al dat enige indruk zou maken, en zei; " We moeten nog zeker drie kwartier fietsen , maar mijn achterband is kapot." "En gullie het zeker ok groate dorst ?" Ja inderdaad dat hadden we dus.

Met een mooie zwaai gooide de boerin de emmer in de put en kregen we water zoveel we lustten. "Witte wa", zei de boerin "ik zal onze Jan efkes noar de fiets loate kijke." Dat was natuurlijk meegenomen. En daar kwam Jan de hoek om. Mijn mond viel open, ik had nog nooit zo'n mooie jongen gezien. Hij zal een jaar of 18 geweest zijn. In het kort: zwarte krullen, een blozend gezicht en een blauwe overall. Ja, Jan zou wel even kijken of hij de band kon maken. "Gullie het zeker ok wel honger, ocharm?" " Ja, inderdaad. We mochten mee naar binnen en kregen een dikke boterham met spek. En een beker melk. Het brood werd voor het aansnijden gezegend, dat kenden we wel dat deed ons moeder ook altijd. Jan kwam even later binnen en zei:" De baand was nie kapot mar leeggelopen." "Hoe kan dat nou,"zei ik. "Gullie kunt veul gerichter fietsen dan gullie van plan zen. "zei de boerin. "Misschien wil onze Jan wel en aand meerijen!" Ja, dat

wilde Jan wel. “En dan komde gullie op de treugweg maar weer efkes on.”zei de boerin. Jan en ik fietsten voorop en mijn zusje met een lelijk gezicht erachter. Jan vertelde vol trots welke koeien van hen waren en welk land. Het boeide mij niet zo, maar ik was wel weg van Jan. Op de terugweg kon ik mijn zusje niet overtuigen dat het beter was om nog even naar die boerderij te gaan. “Dat doe je alleen maar voor Jan,”zei ze. Dus om ruzie te voorkomen reden we maar direct door naar huis. Waar het verhaal in geuren en kleuren door mijn zusje verteld werd. Gelukkig konden mijn ouders daarom lachen. Jaren later toen mijn man en ik in de buurt van die boerderij kwamen en ik mijn man het hele verhaal vertelde, en voorstelde om even bij die boerderij aan te gaan om te kijken hoe Jan het er verder afgebracht had, had mijn man daar geen zin in en ook geen tijd. Dus nu ruim 60 jaar later weet ik het nog niet en zal het ook wel niet meer te weten komen, want de boerderij is ook al weg. Maar het was een mooie Jan, dat zeker.

Zomervakantie in de jaren 60 in Oss

door Marian Brands-Hartjes

Ik werd geboren in Oss in 1954 en toen ik 3 was verhuisden we van de Vogelwijk naar de gloednieuwe Schadewijk. Daar groeide ik op en mijn jeugd speelde zich af tussen het schoolplein vlak bij mijn huis en de polder die daar achter lag. In de zomervakantie gingen we bijna nooit weg en dus moest ik mij vermaken in de buurt en met mijn broer Tonnie die 3 jaar ouder was. Dat was geen straf, we vermaakten ons prima. 's Ochtends gingen we bijvoorbeeld 'konthamers' vangen in een sloot in de Waterstraat. Dat was destijds een prachtige straat met mooie oude boerderijen en een slootje. We namen de beestjes mee naar huis en keken iedere dag in de bak of ze al pootjes kregen. Als ze uit bak konden springen als mini kikkers dan brachten we ze terug naar de sloot.

Tonnie was heel actief bij circus Vabebo, als lid van de Marpello's, een acrobatengroepje. Ieder jaar in de zomer konden we gaan kijken waar hij het hele jaar voor geoefend had. Dat was het hoogtepunt van het jaar! In een meestal bloedhete tent keken we gefascineerd naar alle optredens van clowns, een koorddanseres en paarden. Maar stiekem was Tonnie liever goochelaar, met zijn verjaardag vroeg hij altijd een goocheldoos. Dan hingen we borden op de poort met 'gratis optreden om 15.00 uur' en dan duwden we in de buurt briefjes in de brievenbus. Alle kinderen kwamen kijken naar zijn trucjes.

Als we ons ooit een beetje verveelden dan zei ons Mam: "Ga maar efskes naar Opoe en Opa". Dan liepen we samen over de Singel 40/45 naar de Oijenseweg en Opoe en Opa waren altijd blij als we kwamen, Opoe lag vaak nog op de divan haar middagslaapje te doen. Ze stond dan op, trok haar korset goed en joeg de kippen uit de keuken. Ze zei dat Opa naar het winkeltje van "de Poot" moest gaan om "unnen ollinge mik" te kopen. Als Opa weer terug was aten we 'kroezels' en rode bessen met suiker uit de moestuin. Als we weer naar huis gingen met een grote bos rabarber in een krant onder de arm dan liepen we langs het 'juffie' voor

een ijsje omdat we van Opoe een dubbeltje hadden gekregen. Geduldig wachtten we totdat ze onze ijsjes afstreken in een bakje en als we genoeg geld hadden kwam er ook nog slagroom op! Genietend liepen we naar huis langs de mooie oude houtfabriek, waar het altijd zo heerlijk rook naar pas gezaagd hout en langs het winkeltje waar mijn moeder altijd garen en knopen haalde van 'de gezusters Jans'. Daarna langs de Gruyter op de Berghemseweg met de mooie muurbetegeling en het snoepje van de week.

We waren gewend om te lopen omdat ons Mam niet kon fietsen en we geen auto hadden. Een van onze Ooms had er wel een en die nam ons soms mee voor een ritje. Ook gingen ons Mam en Pap ook wel eens een dagje mee en dan mochten wij naar tante Jans die vlak bij ons woonde. Dat was ook al geen straf, haar dochter werkte boven bij Speet op de speelgoedafdeling en dan mochten we iets leuks uitzoeken. Ik koos meestal kleertjes voor mijn poppen en onze Tonnie een Dinky Toy.

Als het heel heet was gingen we zwemmen in het zwembad aan de Machareneweg. Een fles Exota en wat geld mee voor de fietsenstalling en voor een strooppegel. Maar al gauw moest ik afscheid nemen van onze Tonnie, hij ging in het jongensdiep omdat hij zwemmen had geleerd van zijn neef en ik moest in het ondiep. Tussen de 'katviskes' en kikkers zwommen we en op de bodem lag gewoon zand. Halverwege de middag zocht ik mijn broer op, hij had immers een kluisje en de portemonnee maar ik liep een meter van het diep af, ik mocht daar ook helemaal niet komen. Je zou er eens invallen. Als we naar huis gingen kleden we onszelf onder een handdoek aan of we lieten ons badpak opdrogen en trokken onze kleren erover.

Als we thuis kwamen en het was vrijdag dan aten we lekker sla met een gekookt ei en aardappels met 'juinsaus.' Want vlees, nee dat mocht niet op vrijdag!! Op zondag was het helemaal feest dan kregen we maar liefst een kwartje zakgeld! Dan gingen we naar Toon Timmermans oftewel het Olieboerke, het snoepwinkeltje bij ons in de straat. We stoorden hem altijd bij zijn zondagmiddagdutje, hij kwam geeuwend en met zijn galgen afgezakt naar het winkeltje, likte aan zijn potloodje en telde op een briefje of we al voor een kwartje snoep hadden uitgezocht uit de glazen vitrine-

bakken. Nou dat duurde meestal wel even. Want namen we nou een kalkblok, trekdop, snoeppapier, salmiakpoeder of zoethout ? Eigenlijk bracht Toon olie rond met zijn kar en paard dat gewoon in de woonwijk achter het huis stond! Ook een markante figuur in onze straat was Piet Vossenbergh de fietsenmaker, bijgenaamd Den Del. Ons Pap maakte onze fietsen altijd zelf maar we moesten wel eens naar Pietje voor een 'ventieleke.' Dan ging Pietje aan het rommelen in zijn werkplaats als een ware malle Pietje van Swiebertje en ongelooflijk maar waar hij vond altijd wat je zocht. Ondertussen vroeg hij : "van wie ben de ge der enne" en als je antwoorde dan zei hij, "ik ken ullie Pap, die hi mar een or. En als je dan zei nee, dan zei hij: "on enne kant"!

Dit zijn mijn herinneringen aan het Oss in mijn jeugd in de jaren 60. Toen het leven nog eenvoudig was. Opa en Opoe stierven helaas kort na elkaar nadat hun mooie huis moest wijken voor de kruising Singel 40-45 -Oyenseweg. Ik draag dit verhaal op aan mijn broer Tonnie, hij stierf in 2003 kort na zijn 52e verjaardag.

Dagboekverhaal van een klein meisje

door Marieke Geurts van Kessel

Ik herinner het me nog als de dag van vandaag: Een bataljon Engelse soldaten staat bij ons op de stoep. Ze vorderen onze woonboerderij aan de Heihoekstraat én onze schuur. Ik, als vijfjarig meisje, begrijp niet goed wat er allemaal gebeurt. De dreiging van Hitler-Duitsland voel ik alle dagen boven mijn hoofd hangen, maar nu komt het allemaal wel erg dichtbij... Vader en moeder roepen ons al gauw bijeen en voordat we het weten zitten we met 'al de klein mannen' op de platte kar richting Berghem. Daar kunnen we terecht en gelukkig is er ook een schuilkelder aanwezig op de plek waar we nu voorlopig mogen wonen.

De soldaten worden op ons erf ingekwartierd. Dat kan gewoon: er is geen poldermodel, zoals dat vele jaren later in Nederland wel het geval zal zijn. We hebben te doen wat ons opgedragen wordt en het maakt blijkbaar voor niemand uit dat moeder op het eind loopt. "Gugut Jans?" hoor ik ons vader nog aan moeder vragen voordat we de kar op gaan.

En dan is het zover: mijn broer wordt geboren, gezond en wel. In de schuilkelder. Natuurlijk mochten we niet kijken, we mochten niet eens kijken als 'de zog aan een touwke' naar de beer in Heesch moest met vader. Wisten wij veel. En nu wist ik alleen dat ik een prachtige baby in de hand van mijn moeder zag liggen 'Hé lief dørske', werd me ingefluisterd: 'jullie moeder hed un skôn jungske gekriege, ziede da'...

Het melken van de koeien en het veropen van de melkproducten blijft ondanks de moeilijke tijden een belangrijke taak voor mijn ouders. Elke ochtend en avond fietst mijn vader naar onze boerderij in Oss om de koeien op tijd te melken.

Gelukkig blijken het nette en vriendelijke soldaten te zijn die nu op onze boerderij wonen. Overdag knutselen de achtergebleven soldaten klompjes in 'd'n deel'; wat worden ze prachtig! Ook zorgen de mannen

goed voor de boerderij en vegen ze zelfs elke dag netjes het erf. Af en toe ruilt mijn vader peren voor sigaretten; dat heeft hij in mijn ogen ook wel verdiend na zo hard werken, elke dag weer. Het zijn lange bezettingsjaren voor een jong meisje als ik. Het zijn in mijn ogen jaren van verbondenheid, waar angst, onzekerheid, hoop en geloof een grote rol spelen en uiteindelijk ook de voornaamste bindende factoren zijn binnen onze gemeenschap.

Ik ben inmiddels 6 jaar als we eindelijk bevrijd worden van de Duitsers.

In de loop der jaren groeit ons gezin uit tot negen kinderen en samen runnen wij het boerenbedrijf met koeien, varkens, paarden en kippen. Altijd is er werk te doen; ieder heeft zijn en haar vaste taken.

Vandaag is het weer zover: tijd om de was te stoken en voor mij de taak om te 'grieselen': "een goede eigenschap" die ik nog jarenlang op zaterdag voert zal zetten binnen mijn eigen huwelijk en gezin. Ook mijn talent van verstel- en naaiwerk komt steeds meer tot uiting: zelfs de meest prachtige trouwjurken komen uit mijn vingers te voorschijn!

Maar weet je? Vandaag vind ik het niet erg te moeten grieselen want stiekem sta ik al lang uit te kijken naar straks: Het moment dat ons pap thuis komt van 'd'n Bossche Veemert'. Elke week sta ik te popelen om dan een heerlijke toetje in ontvangst te nemen: een hele sinaasappel voor mij, voor allemaal: heerlijk! Al moet ik zeggen dat het lastig eten is vandaag na die val van vorige week.

Fietsend op weg naar de stad en de dag eindigend in het Sint Anna ziekenhuis, want naar de tandarts werd indertijd niet gegaan.

De volgende ochtend is het weer zover. Het is tijd voor ons dagelijks tochtje naar de Heilig Hart Kerk: een prachtig gebouw dat in de oorlog, gelukkig, in tact is gebleven. Uiteraard word ook ik Christelijk opgevoed binnen deze parochie die oorspronkelijk bedoeld was voor arbeiders en boeren uit de polder, zoals wij. In de ogen van ons vader en moeder geeft dit dagelijkse kerkbezoek ons altijd weer nieuwe stof tot nadenken en zal het ons grootbrengen tot goede vrome volwassenen.

Met mijn broers en zusters ga ik even later op weg met een lunchpakketje

onder de arm. Mijn maag knort, ik heb nog niks gegeten, dat mag pas na de Heilige Mis. Vandaag krijgen we zelf gemaakte chocolademelk. De melk vanochtend met liefde gemolken door mijn vader. Door mijn moeder gekookt en omgetoverd tot chocolademelk; welteverstaan verpakt in een waarlijk bierflesje. Hopelijk struikel ik vandaag niet nog een keer over die losliggende tegel zodat mijn flesje breekt en zelfs mijn brood het vervolgens moet ontgelden.

Toch jammer dat mijn ouders in de lente van 1969 uit moeten wijken naar een nieuwe boerderij in Geffen. Er liggen nieuwe gemeentepannen vanwege de ontwikkeling van de wijk Ruwaard en daar past onze woonboerderij niet meer bij.

Het is direct niet meer gezellig wonen als de afgraving van de vijver begonnen is. Het zwarte zand rondom het huis ontnemt in mijn ogen het woonplezier van het hele gezin, ook al ben ik inmiddels uit huis. Mooi meegenomen is dat onze varkensstal wel mag blijven staan; welke in 1970 een metamorfe ondergaat tot de gemeentelijke kinderboerderij De Elzenhoek.

En dan is het zover: mijn ouders kunnen over naar hun nieuwe woning. Niet alles kan die dag mee. De volgende dag verhuizen we de rest spreken we onderling af. Maar de volgende dag blijken we allen vrijaf, want wat een ellende: Alles wat er nog in het ouderlijk huis stond is die nacht weggehaald! Jaren later blijkt er een kastje van mijn moeder te voorschijn te komen in huis van, voor mij, onbekenden. Alsof het niks is vertellen deze mensen in geuren en kleuren tegen mijn vriendin dat ze het kastje destijds gewoon bij ons thuis “zelf opgehaald” hebben.

Terugkijkend op mijn fijne jeugd is er op deze prachtige, unieke plek in Oss in de loop der jaren toch veel veranderd. Daar waar mijn ouders Janus en Jans in 1940 met drie kleine kinderen op de boerderij aan de Heihoekstraat 41, kwamen wonen, staat nu een ander prachtig en duurzaam gebouw: NME-Centrum en kinderboerderij De Elzenhoek. Al jaren een trekpleister voor grootouders, ouders en kinderen.

Jammer dat toch óók de stal, de laatste tastbare herinnering van het ouderlijk huis, uiteindelijk in 2013 tijdens de verbouwing heeft moeten wijken. Ik kijk eens rond en realiseer me dat ik dankbaar ben dan ik hier sta met mijn familie, mijn prachtige kinderen en hun gezinnen en dat ik met deze dierbaren om mij heen mijn ouders mag gedenken tijdens deze heropening van De Elzenhoek. Wat een heerlijk begin van 2013! Zelfs mijn kleinkinderen zijn hier om hun overgrootouders te gedenken en de Lindeboom mee te onthullen.

Dát jaar van de feestelijke opening blijkt dat nog meer mensen genieten van de splinternieuwe Elzenhoek. Bijna 160.000 ouders, grootouders en kinderen brengen dat jaar een bezoek. Een record waarmee De Elzenhoek zich tot één van de best bezochte kinderboerderijen in Nederland mag rekenen. Een plek waar Oss, ik en mijn familie trots op mogen zijn!

De Geffense bosjes = Gielekes Woud oftewel Trijntje Giet

door Jopie van Doorn-van de Heuvel

Mijn God, Giel, het is eind april, het kachelhout is bijna op, maar de kachel moet nog steeds aan. Het is berekoud, maar de beer is al uit zijn winterslaap. Trijntje, ik kom vanmiddag vroeg thuis en dan gaan we samen wat hout sprokkelen, want het ziet er naar uit dat het voorlopig nog koud blijft. Trijntje zucht, er is niets aan te doen en alleen durft ze het bos niet in, waarvan ze aan de rand wonen in het boswachtershuisje van het Geffen Woud. Gielekes Woud zoals het in de volksmond genoemd wordt. 's Middags gaan ze hout rapen en jawel, al na 'n half uurtje horen ze de laatste beer die in het bos woont. Hij heeft honger en is dus gevaarlijk.

Trijntje, laat je hout vallen en ren naar huis, roept Giel. Ze zijn net op tijd binnen, de deur dicht en de beer staat tegen de deur te trappen, rechtop, twee poten op de bovenkant van de deur. Trijntje neem de ketel heet water van het vuur en ga naar boven. Maak het raam open boven de voordeur en wacht tot ik roep, zegt de boswachter.

Trijntje gaat voorzichtig met het hete water naar boven, opent het raam en schrikt van de beer. Dan roept Giel, Trijntje giet de ketel kokend heet water over de beer zijn muil, die springt brullend naar beneden en rent het bos in.

Nou, roept Trijntje, daar zijn we voorlopig vanaf, die heeft 'n lelijk verbrande kop. Ze nemen 'n borrel voor de schrik want het theewater is weg natuurlijk.

En het blijft koud, de kachel brandt dag en nacht. En het hout raakt nu echt helemaal op. Ze moeten nu verder het bos in om hout te sprokkelen. Nou, zegt Giel, ik denk dat die beer niet meer durft te komen, maar Trijntje is er niet gerust op. Totdat ze takken hoort kraken en jawel, ze ziet de roodverbrande kop van de beer die haar woest aankijkt.

Flug, roept Giel, klim de boom in, wat hij zelf ook doet. Trijntje pakt haar rokken bij elkaar en klimt in de dichtstbijzijnde boom, wat niet meevalt.

De beer heeft haar rok al te pakken en ze hoort het scheuren. Dan krijgt Giel de boswachter een inval en roept, Trijntje giet! De beer schrikt laat de rok los en rent het bos in. Vanaf die dag is er geen beer meer te bekenen geweest in Gielekes Woud.

Dit verhaal vertelde mijn vader ongeveer 60 jaar geleden voor het eerst aan mij en m'n broers en zussen en hij vertelde dat het een waargebeurd verhaal was wat zijn vader en zijn vader, allemaal Ossenaren, al vertelden.

Het ontstaan van kinderboerderij De Elzenhoek in Oss

door José van den Helm

Graag zou ik iets vertellen over het ontstaan van de kinderboerderij de Elzenhoek. Ik ben er jaren vrijwilligster geweest en heb gewerkt als vaste kracht.

Het was mooi en leuk werken op de kinderboerderij. Rita uit de Kruisstraat in Oss had de leiding en deed er veel voor, ze bedacht projecten, Wilbert deed schilderijen maken en Yvonne van Rens hielp mee.

Het was een oud gebouw met bijgebouwen met schapjes, bokjes, konijnen, schildpadden, kippen, vogeltjes, een varken, een ezel, cavia's.

Er werd van alles bedacht om de kinderen een leuke dag te geven en wat te leren over de natuur en dieren. Het IVN-Oss regelde veel en er kwamen veel vrijwilligers uit de omgeving, die meehielpen met de projecten. Zo wist iemand veel van vlinders. Er werden wandelingen georganiseerd bij het Willibrordusputje en het Ossemeer voor basisschoolleerlingen. Ze vonden het vaak leuk in de natuur en de namen van bijvoorbeeld paddestoelen waren leuk. Zo was er een verhaal van een spuugbeestje in de struiken en over de duivelsbeet in het riet. Een jongetje geloofde het niet. Ze mochten scheppen met netjes in het water en hij zei "als het maar niet opscheppen was!"

Er waren veel stadskinderen die weinig van de natuur wisten, door ze in contact te brengen met bijvoorbeeld wandelende takken of door een vergrootglas kijken naar iets uit de natuur werd hun interesse gewekt. Rita, het hoofd van de Elzenhoek, had hele plannen met de kinderboerderij. Ze wilde een knuffelhoek maken waar cavia's en konijnen geknuffeld konden worden en dat alles er verzorgd en mooier uitzag.

Na haar dood zijn haar eigenlijke plannen gerealiseerd en de Elzenhoek is nu een enorm complex geworden met nieuwe gebouwen en waar erg veel ouders en kinderen welkom zijn.

Leuke herinneringen waren dat er beschuit met muisjes waren voor de kinderen als er jonge geitjes en bokjes geboren waren. Ik herinner me dat ik een hele kar vol beschuit moest halen en ik vond het een leuke uitdaging. Ook heb ik vleugels van stof moeten maken voor een project

dat de kinderen konden vliegen als vogels.

Er waren jonge kuikentjes in het voorjaar en de kleintjes mochten ze voorzichtig vasthouden. Helaas gingen ze later als kip toch een keer voor de slacht onder het mes.

Er was een grote melkkoe van hout die kon worden gehuurd door scholen. De kinderen konden leren een koe te melken. Veel kinderen waren stadskinderen en hadden weinig contact met de natuur. Het was een dagje feest voor hen op de kinderboerderij. Er kwam ook publiciteit via regionale bladen en er kwamen steeds meer scholen uit de omgeving. We schonken koffie voor de ouders.

Leuke herinneringen waren ook die keer dat Rita een varkensskelet zocht voor een project. Ze haalde een varkenskop bij de slachter en die moest worden uitgekookt. Thuis had ze in een grote pan met water de varkenskop gekookt en haar zoontje keek raar toen hij in de pan keek en er een varkenskop in zag liggen. We hebben er wel om gelachen!

Rita dreef de kinderboerderij, was er zelfs op haar verjaardag en maakte zich ooit erg druk. Elk jaar werd er kinderboerderijdag gevierd; een open dag voor kinderen, ouders, opa's en oma's. Ook dit jaar is het weer geweest in het nieuwe gebouw in Oss.

De gemeente heeft er veel geld en energie in gestoken om er wat van te maken. Talitha heeft nu de leiding, maar veel dingen zijn nog terug te vinden. Zo is er een knuffelhoek waar kinderen een cavia of konijn kunnen knuffelen, en ze kunnen een diertje "leasen" om te kijken of de verzorging goed gaat. Ook zag ik nog schilderijen van Wilbert met de vier seizoenen.

Ikzelf heb ook ooit platen gemaakt van de seizoenen met gekleurd papier; bijvoorbeeld van een boerderij en sneeuw. Een jongetje was zo onder de indruk dat ie vroeg wie dat gemaakt had. Een complimentje!

Het is later een idee geweest voor een prentenboekje wat ik gemaakt heb, getiteld Engel Bengel. Het engeltje vloog rond en hielp een kindje dat verdriet had over het verdwijnen van haar konijntje.

Er werden namen bedacht voor de konijntjes en ik heb nog heel veel boerenschortjes gemaakt voor de kinderen in de vakantie. Leuk, 60 schortjes aan de waslijn thuis.

Dode vogeltjes werden eerst ingevroren en opgezet, ze worden in de vriezer bewaard.

Mijn werk op de kinderboerderij kwam door een misverstand tot een

einde. Het is een leuke en bijzondere tijd geweest met veel grappige en leuke ervaringen.

Het is mooi te zien hoe de kinderboerderij uitgegroeid is tot een geweldig complex en van de dromen van Rita zoveel is uitgekomen na haar ziekte en overlijden.

Misschien is dit verhaal leuk voor de oude IVN scholengidsen uit de omgeving en kinderen en ouders. Het was voor kinderen vaak een feest om naar de kinderboerderij te mogen en de dieren te voeren, te aaien of te zien, ook al waren ze soms een beetje bang. Er waren ook boerenklompjes die ze mochten aanpassen.

Op de kinderboerderij heeft een stukje van mijn hart gelegen; vandaar dit verhaal. Misschien is het herkenbaar voor veel Ossenaars!

Messentrekkers

door Inge de Randamie-Boeijen

“Opschieten”!, gil ik door het trappengat naar boven. Mijn dochter komt twee seconden later de trap afgestormd. We hebben een strak schema deze avond, en kunnen het ons niet veroorloven tijd te verliezen. De reden van deze opwinding is het jaarlijkse kerstdiner op school. Ik heb als klassenmoeder de eer om de juf bij te staan op deze bijzondere avond. Ik zou er een uur eerder zijn zodat ik samen met de juf alles klaar kon zetten. Voor de kinderen van groep drie is deze happening te vergelijken met de oscaruitreikingen. De mooiste jurken worden tevoorschijn gehaald, stropdasjes worden gestrikt en bussen haarlak leeggespoten. Ouders staan trots met hun camera’s in de aanslag, klaar om hun Angelina of Brad vast te leggen op de gevoelige plaat. Echter, dit jaar is ons tijdschema iets aangepast. Vorige week viel mijn oog op een artikel in de Sleutel. Het dansgezelschap van Wenen speelt “Het zwanenmeer” in de Lievekamp. Bijzonder was dat ze voorafgaand aan de voorstelling een open repetitie hielden. Mijn hart sloeg even over, dit was uitzonderlijk, zeker voor zo’n beroemd gezelschap. Hier moest ik bij zijn, en ik niet alleen, mijn dochter ook. Ik had altijd de ambitie een prima ballerina te worden. Ik kwam een heel eind maar mijn faalangst bleek groter dan mijn talent. Misschien dat mijn dochter in mijn spitzensporen kon treden... Wellicht gingen haar ogen open van verwondering en koos ze op deze avond definitief voor een carrière op de planken, wat zou ik trots zijn!. Het was krap maar we zouden eerst even langs de Lievekamp fiet-sen alvorens we richting school gingen.

Ik stak de sleutel in het slot van de auto toen ik hoorde dat ik een sms-je binnen kreeg. Ik keek voor de zekerheid nog even; de juf, of ik een mes mee wilde nemen om het brood mee te snijden. Ik zag op de klok dat de tijd drong, en rende snel en al vloekend weer naar binnen. De vaatwasser was hard aan het werk, dus ik had niet veel keuze. Met een ferme ruk trok ik de keukenlade open, ik koos het grote enige mes in de lade en gooide het snel in mijn tas, tijd om er een plastic tasje omheen te doen had ik niet meer, aldus mijn horloge.

Een medewerkster van het theater wenkte ons toen we in de richting

van de zaal liepen.” Zachtjes doen”, fluisterde ze, om haar woorden bij te staan knikte ze met opgetrokken wenkbrauwen naar mijn dochter, die gauw mijn hand vastgreep. Ik inspecteerde vlug de zaal, in een oogwenk zag ik dat onze aanwezigheid de gemiddelde leeftijd wel omlaag bracht. Buiten dat waren het niet de gemiddelde Ossenaren die je hier zag. Interessante culturele ‘Groene engel achtige types’ zo zou ik het publiek omschrijven. Ze dachten vast dat ik een ballerina was die haar collega’s kwam bekijken. Met opgeheven hoofd liep ik trots naar binnen.

De repetitie was betoverend, ondanks het ontbreken van de mooie kostuums en bijbehorende decors zagen we de voorstelling in een vogelvucht voorbijkomen. De dansers waren uiterst geconcentreerd, zich niet bewust van het feit dat ze publiek hadden. Ik keek even opzij naar mijn dochter. Die zat op het puntje van haar stoel gefascineerd te kijken. Er gloorde hoop aan de horizon.

Ik schrok toen ik even later op mijn horloge keek, we moesten gaan om op tijd op school te verschijnen. Ik haalde mijn dochter uit haar droom en fluisterde dat we voorzichtig en vooral zachtjes op moesten staan. We wilde het publiek en de dansers niet storen.

Terwijl ik langzaam en gebogen uit mijn stoel overeind kwam stond mijn dochter al bij de deur te wachten. Ik was alleen vergeten dat mijn tas nog op de grond stond, met het hengsel om mijn voet maakte ik aanstalte om vervolgens languit en met een smak op de mooie ossenbloedrode vloerbedekking terecht te komen. Ik hoorde naast de knal die ik zelf veroorzaakt had ook een dof geluid van iets dat uit mijn tas viel. Zo’n meter voor me lag mijn handtas, met daarnaast mijn broodmes. Het veertig centimeter lange mes dat ik op mijn achttiende verjaardag van mijn ouders had gekregen samen met de rest van mijn servies uitzet. Het blonk mooi in de donkere ruimte en er viel net een streepje licht op dat onder de deur uitkwam. Tsjaikovski deed zijn best om het tafereeltje van de nodige dramatiek te voorzien. Een paar seconden was het doodstil, maar toen ging er een gil door de zaal; “ze heeft een mes bij”!. Snel kroop ik overeind en greep het mes vast. Ik hield het omhoog en zei met een beknepen stem; “dit is niet wat jullie denken”. Ik zag mannen die hun vrouwen beschermend tegen zich aan drukten en ik hoorde iemand met harde G zeggen; “ik zei toch dat Oss gevaarlijk is”. Ik zwaaide met het mes, en begon mijn

betoog over de reden van de aanwezigheid van dit glimmende voorwerp. Mijn dochter stond met haar handen tegen de deur gedrukt angstig te kijken, hopende dat mama deze bange mensen gerust kon stellen. Maar er was geen weg terug, het gezelschap dat inmiddels geschrokken vanuit de coulissen stond te kijken werd door het personeel naar een veilige plek gebracht, mensen gingen via de nooduitgang naar buiten en er kwamen twee mannen van de beveiliging naar me toe. In een paar minuten tijd was er een oorlogsgebied ontstaan in de grote zaal van theater de Lievekamp. Met het mes nog in mijn handen keek ik naar het slachveld dat ik had achtergelaten. Ik speelde de hoofdrol in een hele slechte voorstelling ...

De volgende dag zaten mijn dochter en ik aan een kopje thee, een beetje bij te komen van wat ons de avond ervoor was overkomen. Voorzichtig vroeg ik zachtjes; “ wil je nu geen ballerina worden na gisteravond ? Ze keek met grote ogen omhoog vanachter haar mok thee, “dat wil ik wel zei ze, maar dan ga ik nooit in Oss optreden, want dat is levensgevaarlijk”..

Osse broeders en zusters

door Liesbeth Kool

*Nee, langs het tuinpad van je vader,
zal jij nu niet zo vaak meer gaan.
Dat is voorbij maar je moet weten:
Er breken nieuwe tijden aan.*

vrij naar Wim Sonneveld

De nieuwe tijd is voor mij september 1984. Als kersverse echtgenote verhuis ik naar het voor mij onbekende Oss. 30 jaar woonde ik in een knus dorp onder de rook van Utrecht. Hoe zal mijn leven als mevrouw in een mooi hofje van de Osse stad er uitzien? Kan ik iets doen naast mijn deeltijdstudie theologie? Een baan? Vrijwilligerswerk?

Mijn eerste bezoek aan Oss was ruim een jaar geleden. Mijn man – toen nog vriend – had een baan gekregen bij d’n Organon. Hij woonde op een kamer boven de grote electrowinkel aan de Wethouder van Eschstraat. Zijn verhuurster was een praatgrage kettingrokende dame met een televisie die altijd aanstond. De kamer lag ideaal, slechts vijf minuten lopen van de blauwe wand met de witte markante Organon-letters. Helaas kookte de dame niet voor haar huurder. ’s Avonds at mijn man twee dagen boterhammen en twee dagen snacks, totdat hij De Oude Stadsherberg Wilhelmina aan de Spoorlaan ontdekte. Daar serveerden ze achter het bruine café een dagmenu voor f. 7,50. Na verloop van tijd kende mijn man de menukaart uit zijn hoofd.

Achter de boerderij ‘t Woud wonen veel ‘Organezen’, die uit heel Nederland komen. De huizen hebben grote ramen met uitzicht op een auto-vrij plein met een glijbaan en een zandbak. Mijn keukenraam kijkt uit op een blinde muur en mijn Westlandse buurvrouw heeft daar een tuin aangelegd. Ze geeft de goudgele Afrikaantjes water, schoffelt het onkruid en maakt de tuinaarde tussen de tomatenplanten en de zonnebloemen los met een drietand. Haar dochtertje stopt soms een tekening in mijn

brievenbus. Haar broertje schrijft met zijn vingertoppen op de beslagen ramen van het huis.

De vriendelijke buurman aan de andere kant heeft altijd een bleek gezicht. Hij werkt in de ploegendienst bij Diosynth. Samen met zijn vrouw is hij vrijwilliger bij Bolero, de dansclub voor mensen met een verstandelijke beperking. Iedere dinsdagavond gaan ze feestelijk aangekleed op stap.

De honden met hun baasjes komen op vaste tijden langs mijn keukenraam op weg naar de Geffense Bosjes. De speelse gezinspoedel sleept achter zich een dromerige zwaarlijvige man, met warrige haren en klossende klompschoenen. Naast de hoogpotige labrador retriever trippelt een Friese vrouw, lange blonde haren, pony met daaronder ondeugende ogen met ver doorgetrokken zwarte streep eyeliner. Ik wou dat ik twee hondjes was...Zuchtend buig ik mij aan de keukentafel over mijn studieboeken theologie.

De parkeerplaatsen liggen aan de rand van het plein. Wat een gesjouw met boodschappen! Op woensdagmiddag komt de vuilniswagen. De kinderen die mijn geleegde container terugbrengen, bellen aan en ik verwen ze met een Raket waterijsje.

De boodschappen doe ik meestal op de fiets. Met volle fietstassen balancer ik langs de paal over het dijkje dat door het water naast ons huis is aangelegd. Bakker Lamers op de Heihoek heeft verse volkorenbroden met pitjes en zaden op de korst. Mevrouw Lamers maakt een praatje achter de toonbank en trakteert de kleine kinderen op de knapperige korstjes uit de broodsnijmachine. Onderwijl prijst zij de nieuwe specialiteit van de bakkerij aan: een plat rond krentenbrood gevuld met room en kersen, dat 'Osse Broeder' heet.

In het weekend luister ik geboeid naar de overweging van pastor Jos Boermans in de Scheppingskerk aan de Constantijn Huijgensstraat (nu uitvaartcentrum).

Na een huisbezoek schrijven we ons in als nieuwe parochianen van de parochie Wederkomst van Christus, in de volksmond Ruwaardparochie. Pastor Boermans strikt mij als organist en mijn man als penningmeester. Onwennig kruip ik de eerste keer achter het orgel bij een avondwake in Het Trefpunt aan de Van Maanenstraat. Ik speel 'Waarheen leid de weg?' van Mieke Telkamp.

Ik vertel graag verhalen aan kinderen. De familievieringen in het Trefpunt aan de Van Maanenstraat zijn niet meer zo druk bezocht als vroeger. Het jongerenkoor (RuJo) is ter ziele. Samen met de werkgroep en de pastorale werkster probeer ik de kinderen en hun ouders een eigen aansprekende viering te geven. Gelukkig krijgen we de medewerking van een aantal kinderen uit het jeugdkoor Rukiko (nu de Titaantjes)

Om nieuwe mensen te leren kennen word ik lid van het pas opgerichte Mediorenkoor, dat voor de eerste keer in de kerstnacht van 1986 zingt. Dit koor zorgt ervoor dat de liederen van Huub Oosterhuis en Antoine Oomen tot op de dag van vandaag in Oss klinken!

Grappig vind ik het pastoraat per fiets. Iedere dag kleppert onze brievenbus als pastor Boermans langskomt met een briefje, dat meestal over geldzaken gaat.

Op maandagmorgen notuleer ik het 'Groot Team' en daar ontmoet ik de overige Karmelietenpastores van de Heilige Geest Parochie, de Parochie Oss-Zuid, en de Parochie Wederkomst van Christus. De overwegingen worden iedere maandagavond voorbereid door twee Karmelietenpastores en een groep leken. Rond 't Evangelie heten die bijeenkomsten en daar ontstaan boeiende gesprekken. Een kunstenaar, een medewerker van de Wereldwinkel, een maatschappelijk werkster en een emeritus pastor uit de Sibeliusflat, behoren tot de vaste bevolgen gasten.

We voelen ons thuis op de Drijvershof, bij Organon en in de parochie. Als de buurvrouw op een dag vertelt dat ze gaat verhuizen, zie ik daar tegenop, want ik ben in verwachting van ons eerste kindje.

"Dan kun je rustig bevallen," zegt ze lachend.

Ze had gelijk. Het wordt een rustige bevalling. Nadat de vliezen 's nachts spontaan breken, laat de baby urenlang op zich wachten. De verloskundige, mevrouw Coolen, komt en gaat. Ze heeft twee bevallingen die nacht. Aan het eind van de middag kijkt ze zorgelijk. Ze heeft een witte plastic schort voor, vochtige haren en de zweetdruppels staan op haar voorhoofd. Het is een warme dag in augustus. De baby, een lang mager jongetje, wordt met deskundige aanmoedigingen langs de natuurlijke weg geboren, maar mevrouw Coolen vertrouwt de Apgar-scores niet. "Wat is hij slap," hoor ik haar zeggen. De baby lance wordt gebeld en de baby in de isolette naar het St. Annaziekenhuis gebracht. "Het komt toch wel goed met onze Peter?" vraag ik. "Alle kinderen zijn lief," doceert

mevrouw Coolen “ik ken een moeder die een kind met een waterhoofd kreeg. Ze leerde hem met veel liefde en geduld dingen die anderen voor onmogelijk hadden gehouden.”

Weer begint er voor mij een nieuwe tijd, als moeder van een verstandelijk gehandicapt kind. Het heeft mijn leven op zijn kop gezet, maar veel positieve ontmoetingen opgeleverd.

Het Mediorenkoor vormt een rode draad in mijn leven. Ik heb er veel steun en vriendschap ondervonden. Het zingen voelt als een heilig moment. En natuurlijk is er een Brabants bakkie koffie na afloop.

Bij de parochie zijn ook de mensen van de Stichting Dichterbij van harte welkom. Vier keer per jaar organiseert de werkgroep een Samenviering voor gewone (wie zijn dat?) parochianen en mensen met een beperking. Er zijn ontroerende, soms emotionele momenten.

Dit zijn slechts twee voorbeelden waarom ik mij thuisvoel in de Osse Titus Brandsmaparochie. Mijn wens is dat het enthousiasme van de Osse broeders en zusters van deze parochie behouden blijft.

*honderd dromen
zal hij
prijs moeten geven-*

*als hij maar volhardt
bij die ene
de droom van zijn Schepper*

*een aarde
bedekt met vrede.*

Hans Bouma

Van Spooktrein tot Alice in Wonderland

door Petra Bontje

70 jaar de Verenigde Spelers (1944-2014)

1e Bedrijf. Juli 2014. Stadsarchief, Peperstraat 12.

Het is doodstil in de zaal. Ik zit achter een lange tafel omringd door grote archiefdozen. Behoedzaam sla ik elke pagina van de vergeelde krant om. De Sirene was in 1943 als illegale krant opgericht. De doos die voor me staat bevat de maanden september tot december 1944. Wat hoop ik hier eigenlijk te vinden?

De rubriek Stadsnieuws heeft mijn grootste aandacht. Telkens als een bericht over cultuur voorbijkomt, buig ik me wat dieper over de pagina. Na de bevrijding van Oss op 19 september 1944 kwam het verenigingsleven langzaam weer op gang. Mijn oog valt op een artikel over Internos, eentje over stadsharmonie KVA en een stukje over de dahliavereniging. Geen enkel artikel gaat echter over de oprichting van een (toen nog) elitaire toneelvereniging in de herfst van '44: toneelvereniging De Verenigde Spelers.

We bestaan dit jaar 70 jaar. Het fascineert me al jaren dat mijn toneelvereniging in het oorlogsjaar 1944 gestart is. Hoe zou het gegaan zijn, die oprichtingsvergadering? Wie deden er mee? Waar was de première? Na twee uur vergeefs zoeken sluit ik teleurgesteld de laatste archiefdoos. Niets gevonden. Fietsend naar huis droom ik weg. Mijn fantasie maakt zich een voorstelling hoe het gegaan zou kunnen zijn.

2e bedrijf. Oktober 1944. Huiskamer van huisarts Louis Stoltz, Peperstraat 21.

Je kon merken dat de winter snel naderde. Ondanks de bevrijding van de Duitsers was de verduisteringsverordening nog steeds van kracht. Het flakkerend licht van een klein petroleum lampje verlichtte schaars de gezichten van de drie mannen rond de houten tafel. "Waarom richten we

niet een toneelvereniging op?” De twee notabelen keken de huisarts verbaasd aan. Ze kenden Louis Stoltz als gedreven man. Niet alleen stond hij dag en nacht klaar voor zijn patiënten, ook was hij actief in het verenigingsleven. Hij was enkele jaren president geweest van de KVA en was sinds 1 maand voorzitter van de pluimvee-en konijnen fokvereniging Oss en omstreken. “We vragen Cees Spierings als regisseur”, negeerde Louis hun verbaasde blik. “Ik heb laatst een prachtig stuk gezien met Fien de la Mar: de Spooktrein. Dat zou een mooie voorstelling zijn om mee te starten.”

3e bedrijf. *Scene 1. Juli 2014, ten huize van de schrijfster.*

Zou het zo gegaan zijn? In ons eigen Verenigde Spelers archief is helaas maar weinig concrete informatie te vinden. Ik blader geïnteresseerd in een programmaboekje ter ere van het 40-jarig jubileum in 1984 en blijf wat langer hangen bij een stukje van een van de mede-oprichters, Piet Kraak. Een oudere man van een jaar of vijftenzeventig kijkt me via de begeleidende zwart-wit foto vriendelijk aan. Zijn eerste zinnen lichten meteen weer een tipje van de sluier op. “Inderdaad geachte lezer(es) was ik er bij toen het eerste stuk van De Verenigde Spelers werd opgevoerd. Het waren de heren Borst en Stoltz, die in het bevrijdingsjaar van Brabant het idee opperden om een toneelstuk op te voeren met de achterliggende gedachte om het netto-overblijvende geld via het Nederlandse Rode Kruis ter beschikking te stellen van de nog onderdrukte vaderlanders” Aha! Dit was de informatie die ik nodig had in mijn speurtocht.

Scene 2. *De bibliotheek, Raadhuislaan 10.*

Hoe minder ik vind, hoe fanatieker mijn zoektocht wordt. In de bibliotheek is het warm. Als er al een airconditioning zou zijn, werkt hij nu zeker niet. Ik had meer boeken verwacht over Oss ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Zodra ik een boek uit de stellingkast trek, valt de rest als dominostenen om. Ook dat nog. Ik voel het zweet in een dun straaltje van mijn nek langs mijn rug naar beneden lopen. Toch levert deze kast met oude boeken meer op dan ik verwacht had. In “een rondje door Oss” van oud-agent Bert Wattenberg, staan prachtige, oude foto’s die een mooi tijdsbeeld geven. Op pagina 36 loop ik hem tegen het lijf: dokter Louis

Stoltz. Hij blijkt de jongste te zijn uit een gezin van 6 kinderen. Zijn vader, Johan Stoltz, blijkt ook huisarts te zijn geweest. Iedereen kende hem in die tijd als “d’n Ouwe dokter Stoltz”. Zijn zoon Louis, “d’n Jonge dokter Stoltz”, volgde hem in 1927 als huisarts op. Maar liefst 7 pagina’s worden in het boek gewijd aan de twee huisartsen Stoltz. Ik zie Louis (zoals ik hem nu al familiair noem) als 8-jarige jongen, met z’n vrouw en drie kinderen in de woning aan de Peperstraat, en in 1951 bij zijn 25-jarig artsenjubileum. Een vriendelijke man. Hij kreeg van zijn patiënten briefjes in de bus zoals:

“Zeg dokter. Heb u nog een flesje medicijnen? Ik ben er al veel beter op geworden. Helemaal er af ben ik nog niet. Ik verschiet nog heel erg als er bezoek komt. En de koude ringellen krijg ik ook nog of ik moet haast in de kachel kruipen.”

Ik glimlach om de “ringellen” (rillingen) en blader door. Op de laatste pagina staat eindelijk waar ik eigenlijk naar op zoek was: “Dr. Louis Stoltz was in 1944 mede-oprichter van toneelvereniging de Verenigde Spelers en stond vaak met een hoofdrol op het toneel.”

4e bedrijf. *December 1944, Cinema Royal, Spoorlaan 58, première de Spooktrein.*

Het rode doek viel. Het pubiek klapte zijn handen stuk. Louis Stoltz en zijn vijf medespelers keken elkaar trots aan. Het was gelukt! Vele repetities hadden ze achter de rug, telkens in de huiskamer van de dokter. Ze hadden Albert Heuvers met heel veel moeite kunnen overtuigen om zijn filmzaal aan hen te verhuren voor een avond. Deze stond nu glunderend met een enorme bos bloemen voor de spelers klaar achter de coulissen. De kaarten voor de première waren binnen een week uitverkocht, zodat ze uiteindelijk zelfs drie voorstellingen konden geven. Het leek er op dat ze een prachtig bedrag aan het Rode Kruis konden schenken. Geld dat heel hard nodig was voor de actie Zuid helpt Noord.

Epiloog. *Oktober 2014, cultuurpodium de Groene Engel, Kruisstraat 15.*

Regisseur Sjef Smid heeft een mooie bewerking gemaakt van Alice in Wonderland, het alom bekende boek van Lewis Carroll. In zijn inleiding lees ik het volgende. “De enige tankslag uit de Tweede Wereldoorlog op

Nederlandse bodem vond plaats in Overloon. In 1944, vlak voor de bevrijding van het Oostbrabantse dorp.”

De cirkel is rond. Onze toneelvereniging opgericht in 1944 vlak na de Bevrijding, viert zijn zeventigjarig jubileum nu met een stuk dat plaats vindt in 1944, vlak voor de Bevrijding.

Ik sluit mijn ogen en werp een hoopvolle blik in de toekomst. Het is 04 oktober 2014, de première van Alice in (W)onderland. Het publiek klapt zijn handen stuk. De acteurs van de Verenigde Spelers kijken elkaar trots aan. Het is gelukt! Vele repetities hebben we achter de rug in basischool de Sterrebos. De kaarten zijn zo snel uitverkocht dat we zelfs vier voorstellingen kunnen geven. Nog een buiging en dan zit het er op. Op naar het 100-jarig jubileum!

Willemijntje

door Will Segers

Daar loopt ze, om 6 uur in de morgen, op haar kleine voetjes van 8 jaar, zachtjes door de voordeur in de Staringstraat naar buiten. Niemand mag haar zien of horen. Ze gaat op weg naar een geheime ontmoeting in de Stelt. Tenminste dat hoopt ze. Het is echt niet de eerste keer dat ze via het Laantje van Cumberland stiekem de Stelt in loopt.

2 Jaar geleden is het daar begonnen. Op een zomerse dag in augustus, liep ze, langs de rogge, haver en spelt, die ze nog heel goed kent uit een ander leven, via de Koningsweg, de Suggelaarse straat in. Het was, zoals gezegd, zomers warm. Ze hoorde zuchten en steunen, keek in het rond, en naar de grond, en zag daar, tot d'r eigen verbazing, midden in het klapzand, een piep klein karretje, paardje en mannetje. Ze ging op de grond liggen, en fluisterde zo zacht als ze kon:

“wè doe de gullie hier?”

Het mannetje reageerde niet, 't paardje wel, het hinnikte zacht. Heel snel was iedereen plotseling omling verdwenen richting de Strausslaan. Weg, foetsie, zomaar.

En dus loopt ze iedere morgen om 6 uur de Stelt in. Deze keer zal 't zeker lukken. De Witte Hoef is net opgeknapt, de rog en de spelt staan er weer goed, wel wat dunnetjes bij..... ..de boontjes in d'n heemtuin groeien as kool, de sla schiet door, de schape zijn tevreje en 't weer zit mee. Ze sluipt door 't laantje, gaat, binnendoor, langs 't bankske nor 't kruispunt, en dan platliggend in 't zaand ligt ze te luisteren. Zachtjes mompelt ze :

“Kome, kome, kome, ik kan nie eeuwig op jullie ligge te wochte. “

Ze valt bekaant is slaop. Maar dat kan niet, mag niet, zeker nou niet, want ast naauw nie lukt, dan is 't vurkéke vur aaltij. Want d'r komt iedere dag, n'n fietser langs, en die zal, want z'n geduld is op, ons moeder morgen zeker gaan vertellen, wat haar kind, zo vroeg, in de Stelt ligt te doen. Tenminste dat zegt ie.

Zachtjes werkend, aan haar loom armbandje, speurt ze het pad af met ogen en oren. Dan, na 2 en een half armbandje en een ringetje, hoort ze iets aankomen vanaf de Witte Hoeflaan. Hoefgetrappel, stemmetjes, tromgeroffel en van alles en nog wat. Wacht, ze zal een wegversperring aanleggen. Gooit n`n dooien berk op het pad, want ze zen zo verdwene, die klèèn manne en vrouwe. Ze speurt dan, naar de kabouter van 2 jaar geleje. Roept `m zachtjes...

De hele kaboutergroep, oud, jong en heel klein, klimt over d`n boomstam. Karren en wagens worden erover getrokken. Dan stopt er ineens een mannetje met een groene broek boven op d`n berk. Hij kijkt haar aan, dan naar zijn vrouw, en weer naar haar en zegt:

“ik ken jou”

“Ikke jou ok.”

Hij steekt z`n handen uit en roept:

“Wat ben ik blij, dat ik jou zie!”

“Nou, ik ben hier aandere tot vervelens toe, iedere mergen gekomen, om jou te zoeken, maar ik heb jou nimmer gezien.”

“Wij zijn verhuisd naar d`n iemhof, `t was hier in de Stelt, 2 jaar geleden, heel druk mee auto`s en brommers, 3 van ons zijn overreden, helaas, wij durfden hier, om eten te halen, alleen `s avonds in het donker te komen.”

” Gos, wè stom, en ik ben aaltij s`merges gekome. Mar wè doede gullie naauw dan hier?”

“Dat zal ik jou vertellen. Ik ben de leider van de Stelt kaboutergemeenschap in Oss. Er zijn hier nog 6 andere groepen, maar daar gaat het nou niet over. Zoals gezegd, zijn we 2 jaar geleden, uit nood, gedwongen, naar de kelder van d`n iemhof verhuisd. Maar we kunnen daar niet blijven, want die gaat plat. “

“Wie zegt dè?”

“D`n wethouder”

“Ze zegge zoe veul, irst zien en dan geleuve. Heddet al bij landschapsbeheer vurgelee, die werke meer mee kebouters en zo.

Waar gingde gullie eigenluk nor toe?”

“Eerlijk gezegd, was ik op zoek naar jou.....”

“Mot dè mee zoen geweld?”

“Omdat er `s avonds niemand in de Stelt was, behalve dan de vrijende paartjes, waar jij nog niet bij hoort, neem ik aan, heb ik de hele Iemhof familie letterlijk opgetrommeld om ene keer `s morgens te gaan. Ik wou jou terug zien. Onder heel veel protest is dat nou “eenmalig” gelukt.” Bovendien zijn de gevaren minder geworden.

“Ik ben 8, hoe kan ik naauw `n kebouter volk helpe?”

“Ik heb gehoord dat het gebouw bij de oude heemtuin opgeknapt is. Ik heb al geïnformeerd bij Wout. Ze noemen het “huize Cumberland” mooie naam niet? Ze zijn daar alleen maar overdag om te tuinieren en wat te drinke in dat “huize.”

“Huis” is het dan, en wè dan nog?”

“Eh, nou, eh, tromgeroffel.....eh, zou jij voor ons de sleutel van de poort van die tuin kunnen bemachtigen, dan kunnen wij verder voor ons zelf wel onderdak in het gebouw versieren.

“Oe, daor vraogde men wé, as ons moeder dè te wete komt, dan zwaait `r heel wè. Ik heb dieje sleutel nie. Mar witte wè ge doet, lopt mar mee, ge kent hier toch de weg. Volges men krùpte gullie zo onder die poort mee perde en waoges nor binne”

Zonder harde trom, flink doorstappend, door de Koningsweg en het laantje van Cumberland, draaien we een heel klein paadje in, naar de poort. Ik kijk even rond, maar zie geen kip. Zonder problemen is `t hele kabouter-volk binnen één minuut in de tuin. Vliegensvlug hebben ze een gat in de fundering van het huis gevonden, en daardoor slepen ze alles behendig naar binnen.

“Ge zegt tege niemand dè ik jullie hier nor toe heb gebrocht. `t is illegaal snapte. Ge zùrgt vur oe eige ete en drinke, in d`n tùn stoi zat, mar zit nie on de bône, en jat niks ùt de koektrommel, want dè zien ze mee.”

2 weken later:

Regio:

“Landerij van Tosse is dankzij de vele vrijwilligers een lust voor iedereen die van natuur houdt. De moestuin ligt er fantastisch bij. De vele soorten bonen doen het heel goed. Opvallend is wel, dat de kleinste/zachtste soort waarschijnlijk heel geliefd is bij vogels e.d. Die kostbare bonen zijn

verdwenen, voordat ze geogst kunnen worden. Bovendien blijkt ook de koektrommel doelwit te zijn van vandalen. De lekkerste koekjes worden gestolen. Dat is heel frustrerend voor de vele vrijwilligers. Wie meer informatie hierover heeft, kan schrijven naar landerijvantosse@zonnet.nl. Ons moeder leest bovenstaande in de krant.

“Wie doet zoiets naauw?”

“Motte men nie vraoge, moeder, ik koom daor nôôt”.

“Nee, gij zet zoen binnen kènd, vruger wij, wij spulden aaltij bùite”

Ze is, 9 jaor nou, nog ene keer terug gegaan naar “Landerij van Tosse” Met de smoes “ mag ik de tûin efkes zien” kan ze ongemerkt bij `t gat in de muur van huize Cumberland komen. Ze kijkt rond, en als niemand haar ziet roept ze op z'n Alfs, omdè ze zoe kaot is:

“Hou op mee dè gejat van die bône en koekskes, zuukt oe eige ete, of anders verhùisde gullie heel gaauw nor de Geffense plas. Dan witte dè vast. D'r zijn nooit geen koekjes en bonen meer gejat. Gelukkig mar!

Uitslag en motivatie verhalenwedstrijd 'Osse HOOFDletters'

De jury (bestaande uit: Susan Moonen, schrijfster; Kim Hoozemans, medewerkster marketing & publiciteit Lievekamp; Rémy Albers, docent bij Het Hooghuis - TBL; Pieter de Laat, docent bij Het Hooghuis en Leon Voskamp, journalist) heeft na uitgebreid beraad gekozen voor de volgende drie inzendingen als winnaars van de verhalenwedstrijd:

Connie Leijten met 'Mijn mes en ik'.

Motivatie: het verhaal is goed geschreven. Het heeft qua onderwerp en in diverse verwijzingen een sterke binding met Oss en is typerend voor de stad. Maar het is ook een positief verhaal, doorspekt met humor en gevat geformuleerd. Het verhaal heeft een duidelijke historische duiding van Oss en geeft een goed tijdsbeeld uit het verleden en voor het heden.

Diny Vissers met 'Mooie Jan'.

Motivatie: mooi, eerlijk en beeldend verhaal dat erg herkenbaar is voor deze omgeving. Het verhaal is 'uit het leven gegrepen' en is erg herkenbaar door de menselijke kanten. Ze beschrijft de ervaring met humor en de regionale plaatsing wordt bereikt door enkele regels die in Oost-Brabants dialect zijn geschreven.

Marian Brands – Hartjes met 'Zomervakantie in de jaren 60 in Oss'.

Motivatie: Voor veel Ossenaars ongetwijfeld een zeer herkenbaar verhaal dat een goed tijdsbeeld geeft en waarin het gewone leven heel gedetailleerd wordt beschreven. Het verhaal is echter te sterk anekdotisch van samenstelling om een vlot doorlopend verhaal op te leveren.

Algemene opmerkingen van de jury:

Alle verhalen voldeden niet helemaal aan de ruime criteria die vooraf gesteld waren en het was dus toch even wikken en wegen welke verantwoorde keuzes gemaakt zouden kunnen worden.

Uiteindelijk heeft de jury voor deze volgorde gekozen.

Nummer één was heel goed geschreven en bevat 'Osse' elementen.

Nummer twee en drie spreken misschien meer tot de verbeelding, maar hierin is het taal technische aspect onderbelicht.

Colofon

Deze bundel is het resultaat van de verhalenwedstrijd 'Osse HOOFDletters', georganiseerd door de Bibliotheek Oss en het Stadsarchief Oss.

Vormgeving en print: afdeling reprografie gemeente Oss

september 2014

stadsarchief oss

